

BEFEJEZÉS

A füzéri erdők története az erdőhasználat változásának és fejlődésének több évszázados története. Ennek során áttekintettük, hogyan változott az erdő rendeltetése, az erdei használatok fontossági sorrendje. Elemeztük hogyan lett az erdőből szántó, rét, legelő, a makkot termő fából hamuzsír, abból pedig üveg. A faválasztékok – épületfa, talpfa, szőlőkaró, donga, fűrész-áru, bányafa, parketta, papírfa stb. – története jól szemlélteti a fa sokoldalú hasznosíthatóságát, a fa és az erdő nélkülözhetetlenségét.

Rámutattunk, hogy az erdőnek és a fának milyen fontos szerepe volt a község életében, a füzéri fa hasznosítása pedig a régió, sőt az ország gazdasági életében is kimutatható.

Bemutattuk a Károlyi-uradalom 1816-ban kelt utasítását, áttekintettük, hogy 190 évvel ez előtt már milyen korszerűen szabályozták az erdők használatát és hogyan gondoskodtak a tilalmak és előírások betartásáról.

Füzér 10 218 kat. hold területét a trianoni országhatár megosztotta, de az itt maradt 6 536 hold is az uradalomnak több mint tizedét jelentette. Gróf Károlyi László birtokainak területe 1925-ben 51 152 kat. hold volt, és ezzel a 12. helyet foglalta el az ország földbirtokosainak sorában. E területből 28 650 hold tartozott a füzérradványi hitbizományhoz, és ennek 95 %-a erdő volt.

A füzéri erdők történetén megismertük, hogy a Károlyiak és szakembereik hogyan, milyen szakszerűen gazdálkodtak az erdővel. A „hasznos beruházások” keretében hogyan épültek az erdei és iparvasutak, vadászkastélyok, feltáró utak. Korszerű fűrészüzem építésével országosan is kiemelkedő színvonalra fejlesztették a fűrészipart és a fakereskedelmet. Tenyészállatok, kőbánya, téglagyár, gyümölcsös, idegenforgalom, vadászat stb. révén hasznosították az uradalom potenciális lehetőségeit, és ezzel szerény, de biztos megélhetést biztosítottak sok-sok hegyközi családnak.

1945 utáni adatokkal szemléltettük, hogy a műszaki fejlesztések által az erdőgazdaság hogyan gépesítette a nehéz fizikai munkát igénylő fahasználati munkákat, az erdőfeltárás révén hogyan vált gépesíthetővé a faanyagmozgatás.

Emlékeznünk kell azonban arra is, hogy mindezekkel egy időben más változások is történtek Füzéren. 1960-ban 190 taggal (165 család) 1 817 kat. hold területen megalakult a *Füzéri Rákóczi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet*, ahol 1965-ben 4 traktor és 28 alkalmazott is dolgozott. A gépesítés következtében emelkedett a kenyérgabona, kukorica vetésterülete, és jelentős volt a növedék szarvasmarha és a juhállomány gyarapodása. Az előregedés és az elvándorlás a tsz-nél is jelentkezett, a tagok 36 %-a nyugdíjas és járadékos volt.

1961-ben Füzérrre is bevezették a villanyt, 1965-ben 115 rádió és 8 TV előfizető család hallgatta, nézte az adásokat. 1970-ben 173 villamosított háztartásban 132 rádió, 55 TV előfizető, 2000-ben 153 telefon és 89 személygépkocsi szerepel a füzéri statisztikában.

Újabb, jelentős változást eredményezett a közművek kiépítése. 2003-ban az 5,2 km vízvezetékre 177 lakás és 23 közterületi kifolyó, a 6,5 km szennyvízcsatornára 96, a gázvezetékre 86 lakás volt bekapcsolva.

E sok eredmény mellett azt is látnunk kell, hogy a halálozás-élveszületés különbsége és az elvándorlás miatt az 1960. évi 839 főről 2003-ra 585 főre csökkent Füzér népessége. 2003-ban 19 óvodás és 31 iskolás volt a község intézményeiben és 47 fő részesült szociális segélyben. Né-

hány „munkavállaló”-ból vállalkozó lett, aminek eredményeként 5 kiskereskedelmi üzlet és 5 vendéglátóhely, 17 egyéni vállalkozás, egy KFT, 2-2 szövetkezet és Bt működik a községben. Ezek közül csak egy-egy vállalkozó és betéti társaság foglalkozik az erdei munkákkal. (BAZ M. STATISZTIKAI ÉVKÖNYVE, 1961., 1965., 2003.)

Befejezésül megköszönöm HORVÁTH JENŐ polgármester úr megtisztelő felkérését, segítségét, biztatását, hogy az évtizedeken át gyűjtött adatok és az újabb kutatások alapján összeállíthattam a füzéri erdők történetét.

Köszönöm FRANKNÉ BARTA ADRIEN, LACZKÓ PÉTER, FRANK TAMÁS szíves közreműködését, amivel segítettek a kézirat szerkesztésében, az egyes családoknál őrzött régi iratok, fényképek, emlékek összegyűjtésében.

Köszönöm SZEBÉNYI LÁSZLÓ ny. erdészvezetőnek, hogy segített időrendben pontosítani fontos eseményeket.

Köszönöm KERTÉSZ FERENC plébános úrnak, hogy betekinthettünk a régi füzéri anyakönyvekbe, és átadta a kegyúri kötelezettségekre vonatkozó iratokat.

Tisztelettel és köszönettel emlékezem egykori kollégáim: BUCHALLA JENŐ, idős és ifjú JURISS JÓZSEF, BEDŐ SÁNDOR, MOSKOVSZKY VINCE, TÓTH LÁSZLÓ segítségére. Köszönöm, hogy 35-40 évvel ezelőtt lejegyezhettem visszaemlékezéseiket, PARTY ISTVÁN pedig maga írta le emlékeit, gondolatait. Nélkülük sok, fontos részlet kimaradt volna a füzéri erdők történetéből.

Köszönöm KÁROLYI LÁSZLÓ úrnak, hogy nyilvánosságra hozhatjuk Édesanyja feljegyzéseit, és így megbízható forrásból pontosíthattuk Füzér és a radványi uradalom történetét.

Idézzük Károlyi Istvánné gondolatait:

„azért írtam le... részletesen... életünket... Lászlótanyát... a vadászatot... a falkát... a golfot... Radványt... stb. ... amiből megismerhetjük az életet... annak módját, amit a népek ott folytattak... ilyen feljegyzésekből szerzik a történészek is a tudományukat... vannak és lesznek emberek, akiket érdekli vidékünk múltja. Ha ezt nem tudjuk, akkor nem tudunk velük beszélgetni sem... vagy helytelen válaszokat adunk.”

E szépen megfogalmazott célok érdekében gyűjtöm évtizedek óta a Zempléni-hegységre vonatkozó erdészettörténeti adatokat. Remélem segítettem, hogy jobban megismerjék e csodálatos vidéket.

FORRÁSOK

- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár (BAZ M Lt.)
IV.B.401 Abaúj-Torna vm. Alapispáni iratai
IV.B.404 Abaúj-Torna vm. Közigazgatási Bizottságának iratai
IV.B.410 Abaúj-Torna vm. erdészeti üzemtervei
VI.205 A Szikszói Állami Erdőfelügyelőség iratai 1919-1939.
VI.208 A Szikszói Állami Erdőhivatal iratai

Szerző irattára

IRODALOM:

- ÁGOSTON PÉTER. (1913): *A magyar világi nagybirtok története.*
- BALASSA IVÁN (1964): *Földművelés a Hegyközben.* Budapest.
- BARÁZ CSABA – KISS GÁBOR (szerk) (2007): *A Zempléni Tájvédelmi Körzet – Abaúj és Zemplén határán, Eger.*
- BARTUCZ FERENC (1973): *Javaslat a radványi tájegység vadgazdálkodásának fejlesztésére.* (Kézirat)
- BEDŐ, ALBERT (1896): *A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása.* Budapest.
- BENCsik JÁNOS – Szász Ferenc (1997): *Csehszlovák-magyar lakosságcsere... – HOM Ék. XXXV-XXXVI. 305.*
- BENKE ISTVÁN (1988): *Telkibánya bányászatának története.* Miskolc.
- BOROVSKY SÁMUEL – SZIKLAY JÁNOS (1896): *Abaúj-Torna vármegye és Kassa.* Budapest.
- CSERI MIKLÓS (1893): *Fűzér, Tájház.* TKMKk. 162.
- CSIKVÁRI ANTAL (1939): *Abaúj-Torna vármegye.* Budapest.
- CSORBA CSABA (szerk.) (1993): *Abaúj-Torna vármegye katonai leírása.*
- ÉBLE GÁBOR (1911): *A nagykarolyi gróf Károlyi család összes jószágainak birtoklási története I-II.* Budapest.
- FELD ISTVÁN – JUAN CABELLO (1980): *A füzéri vár.* Miskolc.
- FÉNYES ELEK (1851): *Magyarország geographiai szótára.* Pest.
- FRISNYÁK SÁNDOR (szerk.) (1998): *A Felvidék történeti földrajza.*
- GYÖRFFY GYÖRGY (1966): *Az Áprád-kori Magyarország történeti földrajza A-C.* Budapest.
- JÁRÁSI LŐRINC (1971): *A Zempléni-hegységben folyó erdőgazdálkodás történeti áttekintése 1945-től napjainkig.* (Kézirat)
- JÁRÁSI LŐRINC (1977): *A Zempléni-hegységi erdők hasznosítása a XVII. századtól napjainkig.* (Doktori értekezés, Kézirat)
- JÁRÁSI LŐRINC (1997): *Erdőgazdálkodás Bánkúttól Nagy-Milicig.* Miskolc.
- KADLICSEK JÁNOS (2001): *Vadgazdálkodás és vadászat az ÉSZAKERDŐ Rt. területén.* In: SZENDREI MIHÁLY (szerk.) (2001): *Milleniumi vadászati almanach, Borsod-Abaúj-Zemplén megye.*
- KÁLDY JÓZSEF – PAPP ISTVÁN (1958): *A kötélदारus közelítés új módszere a Zempléni-hegységben.* – Az Erdő, 1958.

- KORPONAY JÁNOS (1866): *Abauj vármegye monographiája, I-II.* Kassa.
- KOVÁTS DÁNIEL (2000): *Az abauji Hegyköz helynevei.*
- MATUSZ GIZELLA (1970): *Erdőmunkák Füzerén.* In: KOVÁTS DÁNIEL (szerk.) (1971): *Abauj és Zemplén népeletéből.*
- MOLNÁR ENDRE (szerk.) (1935): *Abauj-Torna vármegye.* Budapest.
- ONCZAY LÁSZLÓ (1926): *Erdőgazdálkodásunk fejlődése és új célkitűzései.* – Erdészeti Lapok, 1926.
- PARTY ISTVÁN (1948): *A muflon és vadászata.* – Magyar Vadász, 1948.
- PARTY ISTVÁN (1949): *A vaddisznó és vadászata.* – Magyar Vadász, 1949.
- PARTY ISTVÁN (1972): *Füzér-Radvány vadgazdaság történelmi múltja 1936-1951 között.* (Kézirat, Szerző irattára)
- PEHÁN GUSZTÁV (1889): *Ipar-vasút az erdőgazdaság szolgálatában.* – Erdészeti Lapok, 1889.
- PETERCSÁK TIVADAR (1983): *Népi szarvasmarhatartás a Hegyközben.* Miskolc.
- RAKONCZAY ZOLTÁN (1973): *Erdőleltár, I-III.* Budapest.
- RAKONCZAY ZOLTÁN (szerk.) (1989): *Ipolytarnóctól-Füzérradványig.* Budapest.
- RÁCZ GÁBOR (2001): *Horváth Jenő fővadász.* In: *Országos Magyar Vadászklub 2001. évi Vadászévkönyve.*
- SHUDICH NÁNDOR (1924): *Építsünk erdei utakat.* – Magyar Erdőgazda, 8-9.
- SIKOTA GYŐZŐ (1961): *Hollóházi kerámia.* Budapest.
- SIMON ZOLTÁN (2000): *A füzeri vár a 16-17. században.* Miskolc.
- SZEDERJEI ÁKOS (1960): *Szarvas.* Budapest.
- SZEREMLEY SZABOLCS (szerk.) (1984): *Zempléni Tájvédelmi Körzet.* Miskolc.
- SZÜCS JENŐ (1993): *Sárospatak kezdetei és a pataki erdőuradalom.* – Történelmi Szemle.
- TAGÁNYI KÁROLY (1896): *Erdészeti oklevéltár I-III.* Budapest.
- TAKÁCS BÉLA (1966): *A Zempléni-hegység üveghutái.* Budapest.
- TAMASKÓ ÖDÖN (1958): *Zempléni-hegység.* Budapest.
- VARGA GÁBORNÉ – ORBÁN SÁNDOR (szerk.) (1970): *Borsod-Abauj-Zemplén megye története és legújabbkori adattára.* Miskolc.
- In: FEHÉR JÓZSEF – KOVÁTS DÁNIEL (szerk.) (2004): *Füzérradvány falukönyve.*
 FEHÉR JÓZSEF: *Életrajzok a kastélyból.*
 CSORBA CSABA: *A Károlyi kastély építéstörténete.*
 OLÁH TAMÁS: *A község története 1848-tól 1990-ig.*
 RÉMIÁS TIBOR: *A Károlyi grófok radványi uradalmának fénykora.*